

לא תחמוד

1 דברים פרק ה פסוק יז

ולא תחמד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך:

2 שמות פרק כ פסוק יג

לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך:

3 ילקוט שמעוני תורה פרשת יתרו רמז רצט

אפילו חומד בדבור ת"ל לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך מה להלך עד שיעשה מעשה אף כאן עד שיעשה מעשה:

4 רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק א הלכה ט

כל החומד עבדו או אמתו או ביתו וכליו של חברו או כל דבר שאפשר לו שיקנהו ממנו והכביד עליו ברעים והפציר בו עד שלקחו ממנו אף על פי שנתן לו דמים רבים הרי זה עובר בלא תעשה שני' (שמות כ' ט"ז) לא תחמוד, ואין לוקין על לאו זה מפני שאין בו מעשה, ואינו עובר בלאו זה עד שיקח החפץ שחמד, כענין שני' (דברים ז' כ"ה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך חימוד שיש בו מעשה. +/השגת הראב"ד/ כל החומד עבדו או אמתו וכו' אע"פ שנתן לו דמים יקרים. א"א ולא אמר רוצה אני. /השגת הראב"ד/ ואין לוקין על לאו זה שאין בו מעשה. א"א לא ראיתי דבר תמה גדול מזה והיכן מעשה גדול מנטילת החפץ אבל היה לו לומר מפני שהוא חייב בתשלומין שהרי הוא כגזלן שחייב להשיב את הגזלה ולפיכך אינו לוקה וגם זה חייב להשיב את החפץ לבעליו. +

5 תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב

הא דאמר רב הונא: משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, נימא: מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא! - התם נמי מורה ואמר: דמי קא יחבנא ליה. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: והא קא עבר על לאו (שמות כ') דלא תחמוד! - לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו.

6 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כה עמוד ב

תנא: הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין. - גזלן דאורייתא הוא - לא נצרכא אלא למציאת חרש שוטה וקטן. מעיקרא סבור: מציאת חרש שוטה וקטן לא שכיחא, אי נמי - מפני דרכי שלום בעלמא. כיון דחזו דסוף סוף ממונא הוא דקא שקלי - פסלינהו רבנן. החמסנין, מעיקרא סבור: דמי קא יהיב, אקראי בעלמא הוא. כיון דחזו דקא חטפי - גזרו בהו רבנן.

7 תוספות מסכת סנהדרין דף כה עמוד ב

מעיקרא סבור דמי קיהיב - וא"ת וליפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל וא"ת והא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ה'): לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשתמע כך אבל הם טועים דלא תחמוד הו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהיב והו מפיסיס אותם עד שיאמרו רוצה אני אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חוששין אם יתפייסו פסלינהו.

8 מגיד משנה הלכות גזלה ואבדה פרק א הלכה ט

ואין לוקין על לאו זה שאין בו מעשה. כתב הר"א ז"ל א"א לא ראיתי דבר תימה גדול מזה וכו'. הלך הרב המשיג לשיטתו שכתב שאם אמר רוצה אני המוכר שהלוקח פטור אבל דעת רבינו ז"ל שהאיסור אף ברצון המוכר הוא וע"כ כתב שאין בו מעשה לפי שנטילת החפץ ברצון המוכר הוא נעשה אבל ההשתדלות אשר השתדל כדי לרצונו הוא האיסור ונגמר בשעת המקח ובהשתדלות לא היה מעשה ולכך לא נתן טעם לפי שהוא חייב להחזיר החפץ שכיון שברצון המוכר נעשה אין כאן חיוב השבה. זהו הנראה מדברי הרב ז"ל ומ"מ שיטת הר"א ז"ל נכונה יותר:

9 מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ

יכול לא יאמר לאוי עיני כעיני לאוי שערי כשערו תל' לו' שורו וחמורו עבדו ואמתו ביתו ושדהו מה אלו מיוחדין דברים שאפשר להן לבוא תחת ידיך וחבירך חסירן אף אין לי אלא דבר שאפשר לו לבוא תחת ידיך וחבירך חסירן.

לא תחמד לא פסיק טעמא כלל, ואי תימא אפי' חמודא דאורייתא אסיר כיון דלא פסקא, ת"ח בכלהו עבדת אורייתא כלל ובהאי עבדת פרט, בית רעך שדהו ועבדו וגו' בכל מילי דעלמא, אבל אורייתא איהי חמודת תדיר שעשועים גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי

11 רמב"ם הלכות גולה ואבדה פרק א הלכה י

כל המתאווה ביתו או אשתו וכליו של חבירו וכל כיוצא בהן משאר דברים שאפשר לו לקנותן ממנו כיון שחשב בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר עבר בלא תעשה שנ' (דברים ה' י"ח) לא תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד.

12 ספר מצוות גדול לאוין סימן קנח

כתב רבינו משה (ע"פ הל' י - יב ע"ש) לא תתאוה אין תאוה [בכל מקום] אלא בלב, ומשעה שהתאוה בלבו עובר בלאו דלא תתאוה אף על פי שלא עשה מעשה, התאוה מביאו לידי חימוד והחימוד לידי גזל כמו שנאמר וחמדו בתים וגזלו שאם לא יתננה לו ברצון יגזלנה בחזקה, וגזל מביא לידי שפיכות דמים כמו שמצינו במעשה אחאב ונבות, הנה למדת שהמתאוה עובר בלאו אחד, עשה מעשה כגון שהפציר ברעים ובקש[ו]ן שיתננה לו ונתנה לו עובר בשני לאוין לא תתאוה ולא תחמוד, ואם גזל עובר בשלשה לאוין עד כאן דבריו, ולא יתכן לומר כן כי כן כתוב בדברות (ואתחנן) לא תחמוד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך ולפי דבריו החמיר בבית מבאשת איש, אלא החימוד והתאוה הכל [לאו] אחד וכן פירשו אונקלוס, לא תרוג וכן (בראשית ב, ט) ונחמד למראה מתרגמינן דמרגג למחזי וכן פירש רבינו שלמה (ואתחנן) כי הכל אחד:

13 שו"ת בצל החכמה חלק ג סימן מג

וומהאי טעמא גופא אין כאן גם משום לאו דלא תתאוה, דז"ל הרמב"ם (פ"א מה' גזילה ה"י) כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חברו וכו' כיון שחשב בלבו "האיך יקנה" דבר זה "ונפתה בלבו" בדבר עבר בל"ת שנאמר לא תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד עכ"ל. הנה לא כותב, כיון שחשב בלבו לקנות דבר זה או שיקנה דבר זה, אלא כ' "האיך יקנה" דבר זה, היינו האיך ישתדל ויפציר בו עד שיקחנו ממנו, "ונפתה בלבו" להשתדלויות ולהפצרות אלה להמשיך בהן עד שיעלה בידו לקנותם אז דוקא עובר על לא תתאוה, אבל אם רק חשב בלבו לקנותו ואם לא יתמצא בעל החפץ למכרו לו לא החליט בדעתו לעשות השתדלויות עד שיקנם, אין כאן משום לא תתאוה.

14 שו"ת בצל החכמה חלק ג סימן מג

דין לא תחמוד בחומד בחפץ חבירו לצורך קיום מצוה

אחדשה"ט ושת"ה בידידות כנה, כהבטחתי הנני בזה להשיב על שאלתו והיא על העובדה שאירע בק"ק,,, שהקהלה דשם וכן הבעלי בתים היו לא הכינו לעצמם קמח שמורה של פסח לצורך אפיית מצות מצוה בערב חג הפסח העל"ט, רק להגאב"ד של הקהלה הי' קצת קמח כזה. אחר גמר אפיית המצות נגשו מספר בע"ב אל הרב ובקשו ממנו לתת להם מצות מצוה לצורך לילי הסדר. הגאב"ד שליט"א נתן להם עד כמה שהי' סיפק בידו ולא השאיר לעצמו רק כדי צורכו בצמצום. לזה העיר מראשי הבע"ב ת"ח מופלג וידוע, כי אסור הי' להבע"ב לבקש מאת הרב שיתן להם מצות מצוה הנ"ל, כיון שמצות אלה לא נאפו ולא עמדו למכירה כי הרב שליט"א לצורך עצמו אפאן, א"כ הבע"ב שבקשו ממנו לתת להם עברו על לאו דלא תתאוה ועל לאו דלא תחמוד. ומע"כ נ"י טען נגדו, כי לא שייכי לאו דלא תתאוה ודלא תחמוד רק בחומד לעצמו חפצי אחרים לצורכו הפרטי צורכי חול, ולא במתאוה וחומד דבר לצורך קיום מצוה, ורצונם לשמוע חו"ד העני', וה' יזכיני להורות כהלכה...

ה) וחפשי בזה"ק פרשת ויצא שציין עליו בס' מרכבת המשנה הנ"ל (אות ב') ולא מצאתי שם כעת דבר מזה אבל ראיתי בס' דרך פקודין (מצוה ל"ח חלק הדיבור אות ב') מביא דברי הזוה"ק על הפסוק לא תחמוד, וז"ל הזוה"ק (שם יתרו דף צ"ג ב) לא תחמוד לא פסיק טעמא כלל, ואי תימא אפילו חמודא דאורייתא אסור כיון דלא פסקא, ת"ח, בכלהו עבדת אורייתא כללא ובהא עבדת פרטא בית רעך שדהו ועבדו וגו' בכל מילי דעלמא אבל אורייתא איהי חמודת תדיר שעשועים גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי עכ"ל. וע"ש בדרך פקודין מצוה ל"ד בהגה שתחת הקו פי' נחמד בכוננת זוה"ק הנ"ל. - הנה לא נזכר בזה היתר דחמודא דאורייתא משום שהוא בחנם ואינו בקונה ומקנה כמש"כ במרכבת המשנה שהעתקתי (אות ב') אלא משום שהפרטים בית, שדה, עבד וגו' הנוכרים בתורה בלאו דלא תחמוד מילי דעלמא ניהו, משא"כ אורייתא איהי חמודת תדיר ואינה מילי דעלמא כעין הפרט על כן אינה בכלל האיסור...

אמנם אין זה מוכרח די"ל דנהי דס"ת תפילין ומזוזות לאו מילי דעלמא ניהו לדין אלא דברים שבקדושה, מ"מ כיון החומר זאת אומרת עצם העורות שעליהם הם נכתבים מילי דעלמא ניהו ושייך בהו לאו דלא תחמוד שוב גם אם כתב עליהם דברים שבקדושה לא נשתנה דינם ולא פקע איסורא דהוי שייך בהו מקמי הכי, דאכתי בכלל מילי דעלמא הם. וצ"ע בזה לדעת הזוה"ק.